

№6

середа, 15 травня 2002 року

ROMANI

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ МАНУШАНО РОМАНО НЕВИПЕ

... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Богединий – то Циганське Слово...

Лекса Мануш

ГАЗЕТА ВИХОДИТЬ ЗА СПРИЯННЯ МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ "ВІДРОДЖЕННЯ"

ТЕМА НОМЕРА

ДЕЛІКАТНЕ ПИТАННЯ - "СКІНХЕДИ"

Дорогий читачу! В сьогоднішньому номері газети прочитаєте децю незвичний матеріал: історію пригоди журналістки "Романі Яз", яка трапилася напередодні Великодня.

Вечірній рейс. Охочих їхати в пізній час (спека спадає, вперець віє-повіває) чимало. Завтра, себто 5 травня, освячення пасок. З цим народним обрядом пов'язано багато таїн Звичайно, водій прагнув розмістити у салоні (череві) автобуса усіх, котрі побажали їхати до рідних, знайомих, друзів. На святки. Тому ніскільки не здивувалася, коли в повний-повнісний автобус увійшла чимала група молоді "бригоголовів" - шепнула мені з острахом сусідка - миловидна дівчина-студентка одного з вузів облцентру, наче всім тілом востаючи у крісло. Ці молодики небезпечні. Без скандалу жоден прихід чи на дискотеку, чи в село або містечко просто так не обходиться.

Я після цих слів перестала читати той розділ нової книги ромського літератора (Володимира Бамбули "Циганська доля - що вітер в полі"), в якому йшлося про часи, коли, як кажуть, без суду і слідства, принижували, а найчастіше посилали на каторгу молодих ромів - дешево робочу силу для вугільних шахт, золотих рудників і т.д. і т.п. (До слова, у сьогоднішньому номері опубліковане моє першопрочитання цієї книги). Зацкавилася подіяма, які, з усього було видно, мали назрівати у цьому вечірньому рейсі.

- Ви знаєте, - довірливо студентка. - У нас (і на юридичному) не вірять про неонацизм, його відродження. Одначе навіть ми, зелені (так кличуть першохорунків та дружокурсників), почали задумуватися: невже в столиці держави знайшлися ті, хто вирішив розпалити міжнародну ворожнечу. І в який спосіб? Звущанням із синагоги... Варшавську справу нечестивців (а під цим словом розуміємо тих фанів (а чи й не фанів?)), котрих правоохоронці навіть "не помітили", хоч скандування на

кшталт "Хайль Гітлер" та "Бий жидів" - не така собі вже й витівка підлітків...

Втім повернемося до подій в череві автобуса. Наразі я звернула увагу на застиглу тишу, - вона настала одразу після появи бригоголових, і настільки вразила, що на зухвальства 16-17-18-річних із десятка чоловіків - ніхто не реагував. Вони ж, молодики, працюючи ліктями (а ті, хто займається різними видами боротьби, знають, що це таке) пробиралися у кінець автобуса.

- Відбиратимуть гроші, дорогочінності, - із острахом до мене полутниця. - Господи, нащо було їхати вечірньої години... За "Грицевим берегом" зупиняє автобус. Попросять вийти євреїв і ромів. А далі чинитимуть над ними розправу. Битимуть - нівечитимуть...

Щось затримало цю банду (нехай вибачить мені читач, але я іншого слова не змогла підібрати до зграйки "бригоголових"). Через кілька хвилин стало зрозумілим: дівчинка з Ужгорода, яка їхала у віддалене гірське село на Пасху до родичів свого батька, який був зайнятий їй, як і мати, на роботі. Почали втшатися приниженням - спочатку дати розпити пляшку мінералки, яку тримала у руках, а відтак "висипали" довгу зливу сороміцьких слів.

А всі "великі дядьки", мов води у рот набрали. Байдуже їм, чи боялися?

Звичайно, багато б можна розповідати про цей вечірній рейс бригоголових, які грали в "свою невідомо де і ким запрограмовану непросту гру". Щось із їхньої поведінки нагадало мені послання "у душ" - а там того часу була газова камера - євреїв та ромів. До речі, ЗМІ останнім часом обнародували цифру - за 12 років (з 1933 по 1945 роки) в усіх європейських країнах до смерті доведено по-

над б мільйон євреїв, в тому числі 1,5 мільйона дітей до 14 років.

Сумна статистика, але водночас велемовна.

Здавалося б, давно канули в Лету роки, які відомі світу під одним словом - Голокост. Тисячі й тисячі людей, а серед них значне число ромів, були знищені в безіменних хрематоріях, місцевих душгубках, катівнях, які знає світ. Але не про це хочемо говорити. Наразі визріла проблема - як і хто привіз чи посадив у городці (як писала наша газета про В.Ющенка) цих молодиків.

Делікатне питання - "скінхеди". Чому? А найперше тому, що його вже десь і хтось активно "розкручує", а ми, навіть журналісти незалежних газет (знаючи про подібне явище), вичікуємо...

Того передвелокоднього вчора майже двом десяткам бригоголових вдалося залізати пасажирів вечірнього рейсу. І тому дівчати, котрі отак вперше їхало до рідних батьків на Пасху в село, запам'ятається ця дорога. І розповідь про неї близьким, однокурсникам... Благо, все скінчилося добре. Абсолютно "нейтралізували" пасажирів молодиків, хоч вони й пригрозили...

Що знаємо про скінхедів? Як з'явилися на Закарпатті? Жажливий час. Голокосту, коли знищувалися євреї та ромі, не повториться. Це однозначно. А вони (скінхеди) дедали голосніше почали заявляти про себе. Новітні наці...

Закарпаття називають інтернаціональним краєм. Тут живуть і трудяться плч-о-плч українці, росіяни, вірмени, ромі - чимало представників інших національностей. Провокація в Києві з побиттям молоді, зовсім непричетної до широко розтиражованих подій, - привід задуматися: "А що негарзд у нас?"

Наша газета ще опублікує журналістське розслідування про, на щастя, порівняно невелику частину молоді, яка прагне виділитися зовнішністю, кайфує під "нову музику" тощо, ратує за чистоту крові, прагне провчити ромів, негрів і т.д. Сьогодні ж обмежимося тільки цими нотатками.

Юліанна Камська

Гізела Салко - добра майстриня

СТАВИМО ПРОБЛЕМУ

ЧИ КОЛИСЬ ВЛАДА ПОЧУЄ НАС?

Роми надзвичайно мудрі люди. І в часи лихоліть, коли німці поробили з таборів гетто, і в часи сталінщини, коли багатьох забирали на шахти, і пізніше, як обманом вивозили на цілинні землі Казахстану, вони намагалися якось вижити в цих нелегких умовах.

А що сьогодні? Хіба я не заслужив за 28 років праці телатником на фермі колгоспу "Авангард" пенсію вдвічі більшу, ніж ту, яку отримую? Посудіть самі: 87 гривень - то мізер. А за нього необхідно прожити. А ще ось уже 22 роки хворію. На ліки також потрібні гроші. Звідки їх узяти? Добре, що дружина Гізела має золоті руки - в'яже, шие на машинці. Зароблене нею мене. Без ліків не можу пережити й дня.

Мушу сказати, що в біді мені допомагають і діти. Син їздить на заробітки в сусідню Угорщину. Літо й зиму там проводить, виконуючи найважчу працю. До того ж - батько двох дітей. Найменша - Ержіке - третьокласниця, а онуку Йоввіжку віснадцятий минув.

Йосип і Антон - близнюки. А ще в нас є донька. Виховали дітей у праці, змалку навчали поваги до старших. Адже розуміли: на старість опору собі готуємо?

Я міг би чимало розказати про свою сім'ю, кожного з дітей. Але болить одне: чому ж ромі обділені увагою (навіть землю мають лише поодинокі?). Коли влада повернеться до нас обличчям, а не спиною?

Золтан Федорович Салко, житель села Есень Ужгородського району, колишній колгоспник

2002 року програма "Рома України" зорієнтована на:

- підтримку ініціатив, що сприяють подоланню упередженого ставлення до ромів;
- зміцнення контактів між ромськими та іншими громадськими організаціями, державними структурами;
- єднання регіональних ромських громад та координація їхніх зусиль із метою виконання спільних завдань;
- зміцнення потенціалу діючих громадських об'єднань ромів.

У 2002 РОЦІ ВІДБУДУТЬСЯ ТАКІ КОНКУРСИ:

КОНКУРС-ПІДТРИМКА ІНІЦІАТИВ РОМА

Мета конкурсу - підтримати розвиток існуючих і створення нових недержавних ромських шкіл, гуртків та студій, де молодь ромів матимуть можливість вивчати культуру свого народу.

У межах конкурсу підтримуються ініціативи зі створення освітніх груп, гуртків, студій для ромів на базі недержавних шкіл та громадських організацій.

До конкурсу запрошуються неприбуткові організації.

Максимальний розмір очікуваного від МФВ гранту - 4000 доларів США.

Останній термін подання документів - 3 червня 2002 року.

ПІДТРИМКА МЕРЕЖІ КОНСУЛЬТАТИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ

Мета конкурсу - сприяти розвитку консультативно-ресурсних центрів як структур, що ідентифікують та намагаються розв'язати проблеми локальних ромських громад у співпраці з органами місцевого самоврядування та іншими установами.

У рамках конкурсу підтримуються ініціативи, спрямовані на:

- залучення медичних, освітніх працівників до просвітницької та консультативної роботи в ромських громадах;

18-19 квітня в Москві проходила конференція для місіонерів, які працюють серед ромів. Під час конференції мені пощастило не лише відвідати семінари та отримати цінну інформацію з історії ромів, але й мати цікаві зустрічі. Одна з них - з ромським артистом В. Васильєвим.

Побачити цього відомого актора на конференції для мене особисто було великою несподіванкою. Глядачі знають його з кінофільму "Невловимі месники", де роль Яшки-цигана принесла артистові популярність та славу. Як при зустрічі згадала про дводенні гастролі ансамблю Васильєва в нашому місті, коли мені пощастило придбати останній квиток на концерт і то лише тому, що вчасно потурбувалася про це, бо бажало побачити улюбленого артиста було море. Що ж привело відомого актора на конференцію для віруючих ромів? З бесіди з Василем Васильєвим я дізналася, що він відвідує хри-

міжнародний фонд

Відродження

INTERNATIONAL RENAISSANCE FOUNDATION

Міжнародний фонд "Відродження" (МФВ)

продовжує публікацію оголошень про конкурси 2002 року

Конкурси національної програми

«Рома України»

Міжнародний фонд "Відродження" (МФВ) - найбільша національна благодійна громадська організація в Україні, заснована відомим американським фінансистом і філантропом Джорджесом Соросом. Місія Фонду - фінансово та організаційно сприяти становленню демократичного, відкритого суспільства в Україні шляхом підтримки значущих для його розвитку громадських ініціатив. У 1990-2001 роках Фонд надав численним неурядовим організаціям (НУО) України, а також освітнім, просвітницьким, культурним закладам, мистецьким колективам, видавництвам гранти на суму понад 67 мільйонів доларів США. 2002 року МФВ надасть фінансову підтримку на суму понад 7 мільйонів доларів США.

• створення юридичних консультацій при ромських громадах;

• обмін інформацією, спільні дії консультативно-ресурсних центрів для ромів різних регіонів.

До конкурсу запрошуються неприбуткові громадські організації.

Максимальний розмір очікуваного від МФВ гранту - 4000 доларів США.

Останній термін подання документів - 3 червня 2002 року.

ПІДТРИМКА ЗАКОРДОННИХ ПОЇЗДОК

Мета конкурсу - забезпечити представлення інтересів ромської громади України на міжнародному рівні, розвиток та зміцнення українських НДО, які опікуються проблемами ромів громади через їхню співпрацю із зарубіжними НДО; активізація контактів ми-

стецьких проектів ромів України з зарубіжними партнерами, сприяння спільним міжнародним проектам, інформаційно-культурному обміну.

До конкурсу запрошуються неприбуткові громадські організації.

Гранти надаються на повне (часткове) покриття дорожніх витрат, візи, рестораційного внеску, проживання.

Максимальний розмір гранту (незалежно від кількості учасників поїздки) - до 1000 доларів США.

Проект подається в паперовому та електронному вигляді мінімум за 6 тижнів до дати поїздки. Про результати розгляду проектів апікантів повідомлять впродовж 2 тижнів після подання проекту.

Програми "Рома України" не надає грантів на:

- стипендії для навчання за кордоном;

- гонорари митцям;
- підтримку функціонування організації;
- будівництво і ремонт приміщень;
- проекти персональних виставок і друк каталогів;
- одноразову матеріальну підтримку.

КОНКУРС "ДНІ КУЛЬТУРИ РОМА"

Мета конкурсу - сприяти взаєморозумінню, розвитку толерантності та обізнаності з культурою Рома через популяризацію кращих зразків ромської культури.

Перевага надаватиметься проектам, які:

- пропонують експериментальні, інноваційні, мистецькі форми, зокрема, сучасне осмислення та популяризацію культури Рома, в тому числі й шляхом використання новітніх інформаційних технологій;
- є комплексними заходами з майстернями, семінарами, тренінгами, обговореннями.

Результати за всіма конкурсами програми "Рома України" буде оголошено до 1 серпня 2002 року, про що переможців повідомлять письмово листом.

Програми "Рома України" не надає грантів на одноразову матеріальну допомогу та на будівництво й ремонт приміщень.

КОНТАКТНІ ОСОБИ:
м.Київ,
пров.Бехтєревський, 13-А
Оксана Волошенко, менеджер програми, ел.пошта: voloshenuk@irf.kiev.ua
Сергій Дьома, асистент, ел.пошта: dyoma@irf.kiev.ua
Спеціальні апликаційні форми кожного конкурсу можна отримати:
• в офісі МФВ за адресою: пров. Бехтєревський, 13-А, м.Київ, 04053
• на веб-сторінці МФВ: <http://irf.kiev.ua/ukr/programs/roma/>
• в інформаційних партнерів МФВ - організацій-учасників "Мережі партнерства" (їх перелік буде вказано на веб-сторінці МФВ (<http://www.irf.kiev.ua>)).

Проекти надсилали поштою за адресою:
пров. Бехтєревський, 13-А, м.Київ, 04053, відділ управління проектами, або подаються безпосередньо до МФВ за тєю ж адресою.

Фонд офіційно підтверджує факт отримання проектів листом, який надсилається апікантам упродовж 7 днів від моменту отримання кореспонденції.

Присмо звернути увагу:

- розглядаються тільки оригінали проектів (з підписами і печаткою);
- проекти, які надійдуть до Фонду після закінчення вказаного в оголошенні терміну, не розглядатимуться;
- проекти, надіслані факсом та електронною поштою, до розгляду не беруться;
- МФВ не надає грантів неприбутковим організаціям, політичним партіям, релігійним громадам та приватним (фізичним) особам;
- подані на конкурс матеріали не повертаються та не рецензуються;
- про результати конкурсів учасників повідомлять письмово;
- остаточне рішення Фонду щодо проекту перегляду не підлягає;
- причини відмови у підтримці проекту не повідомляються.

БАЖАЄМО ВАМ УСПІХІ!

Нове життя відомого актора

тианські зібрання протягом тривалого часу, займається творчою працею, мета якої - дати нові орієнтири молоді та прославляти Бога.

Кожній людині рано чи пізно доводиться вирішувати важливе питання, чи треба вірити в Бога, чи залишити Його і жити за власним розумінням? Замислюється про Бога часто допомагають, Біблія, життєві обставини, друзі: кожного віруючого Бог веде особливим шляхом. За свідченням В. Васильєва, про християнську церкву він почув від своїх віруючих сусідів, і "стаж" відвідування зібрань в нього сягає вже кілька років. Зміцнитися у вірі довелося через хворобу дружини, коли віруючі не лише молилися за її зцілення, а й прак-

тично показали свою готовність допомогти: коли знадобилося переливання крові для хвороби, на це відгукнулося не кілька чоловік, а більшість відвідувачів церкви! Таким було перше знайомство родини Васильєвих з християнським братерством. Потім було знайомство з Біблією, з Богом, відвідування служб. Оцінюючи сучасне ромське життя, Васильєв Васильєв наголосив, що віра в Бога потрібна людям, сам він не шкодує зі свого вивіра.

Віра в Бога ніколи не забирає в людини творчих здібностей, як гадає про це дехто, а навпаки, завжди збагачує людську особистість, наділяючи новими талантами. Під час спілкування довелось почути прекрасний спів

Василя Федоровича, чудове виконання актором духовних творів, почути про його подальші плани, в яких є і створення християнського кінофільму про чудові зміни в житті ромів. Зі мною було кілька екземплярів газети "Романи Яг", які я подарувала артисту: ромська періодика отримала його схвальний відгук. Васильєв залишив побажання для ромів з мого рідного міста Свердловська, але це побажання, гадаю, можна переадресувати й усім українським ромам: **"Ромам-братам! Бажаю творчих успіхів у усіх сферах діяльності!"**

Зустріч з Василем Васильєвим була для мене не лише подарунком від Бога, а й ще одним підтвердженням того, що Бог активно працює в житті кожної людини, бажуючи змінити його на краще. І, якщо відгукуємось на Божий поклик, це дає лише добро та безліч благослов'їв. Нове життя відомого актора - незалежне свідчення цьому.

Олена Марчук, м.Донецьк

Книжкова полицка

Презентація книги відомого ромського прозаїка Олексія Даниліна "Культура циган України: минуле та сучасність" відбулася у приміщенні Державного театру "Романс". Спонсор видання - Міжнародний фонд "Відродження".

Достеменно не можу сказати, хто є автором слів, висесених у заголовку. Їх довелось чути неодноразово на недавній конференції, яка проходила в Ужгороді.

Чому саме древнє місто було обрано для такого представницького зібрання? У Закарпатті котрий уже рік діє культурно-просвітнє товариство "Романі Яг". А при ньому існує правозахисний центр із висококваліфікованими юристами. Сьогодні це - Василь Дідичин на Євген Бондаренко. А це дуже часто звертаються роми до досвідченого правника, до слова, заслуженого працівника культури України Ернеста Бучка. Працюють успішно на громадських засадах й інші юристи. Отже, коли час зібрав таку представницьку аудиторію, то хочеться почути неординарне слово учасників конференції. З перших уст.

Пропонуємо увазі читачів витяги із екслюзивних інтерв'ю, які дали гості Ужгорода після першого дня роботи на конференції.

Разом - про наболіле

Іван Матюшенко, президент національно-культурного товариства ромів "Ромен" Харківської області:

- Я пройшов трудову дорогу - від продавця до ревізора обласного управління торгівлі. Працював у науково-виробничому об'єднанні "Монокристалреактив", різних комерційних структурах. Але не про це хочу сказати. У 1995 році ми спільними зусиллями організували національно-культурне товариство ромів. За цей час створили ще два товариства "Аме Рома" і "Фонд Ловарі", відкрили недільну ромську школу.

Через фонд "Відродження" виграли грант для недільної школи, створили театр "Очи черные" та ансамбль "Бахтале Берша". Як голова ревізійної комісії асоціації національних меншин України скажу ось що: завдяки нашій організації, її ініціативі ми провели велику роботу по оформленню документів жертв Голокосту. Що важливіше? Наш рух схвилював ромів Харківщини. Побачивши нашу реальну діяльність, навіть колишні скептики задумалися. Харків сьогодні збуджений. І на цьому піднесенні потрібно створити силу, яка здатна організувати ромів, правовий центр. І обов'язково, аби нас підтримав Євросоюз, аби наше слово мало вагу не лише в нашій державі. Хочу всі свої знання і сили віддати процвітання ромського руху.

Анатолій Кондур, голова асоціації ромів м.Ізмаїл:

- У 1993 році ми зареєстрували асоціацію ромів. Почалася копійка робота у різних напрямках. У місті створили центр соціальної адаптації та реабілітації. Я шість

років тому приїжджав у м.Ужгород, щоб, як кажуть, набратися досвіду. Дещо ми перейняли, хоч намагаємось йти своєю дорогою.

Ромський рух сьогодні в Україні успішно прогресує. Це добре. Роми дійсно можуть говорити про свій народ, свою націю. Вони стоять поруч із іншими народами багатонаціональної України. Можемо говорити, що вибори-2002 засвідчили: роми йдуть у владу. Політично роми прозоріли.

Володимир Бамбула, голова товариства "Аме Рома" м. Золотоноса Черкаської області:

- У нас дуже велика та сильна організація, стосунки дружні, хороши. Про "Романі Яг" - товариство і газету - знаємо. Я бажаю їм процвітання, миру між українським і ромським народом. Звичайно, у "Аме Рома" є чимало проблем. Та зупинюся на одній, яка виявилася дуже болючою, це - вибори. Ми знали, що там спрацюватимуть різні "технології". Та все ж мали своїх кандидатів. Одним із них був і я (виборчу програму Володимира Бамбули "Романі Яг публікувала - ЮЗ").

Нас, відверто кажучи, "зарізли". Нашим кандидатом від ромів був Володимир Мірошніченко. На нашій дільниці при повторному голосуванні брали участь всього 144 виборців. З них 100 ромів голосували за Володимира Мірошніченка. Але депутатом стала інша людина. Влада просто нас не допустила до себе.

Марія Іванова, голова Чернівецького міського національно-культурного товариства ромів "Неве рома":

- Я вдячна організатору цієї конференції Аладару Адаму, що зробив усе можливе, аби ми зібралися й спільно обговорили важливі питання. Що можемо сказати про нашу організацію? Вона порівняно молода, зареєстрована

Є ВРАМА ЧАС

на як юридична особа в 2000-му році. Успіхи дуже скромні, але нас уже знають, запрошують на різні заходи, з нами рахуються. Ми можемо захистити свої права, відстояти їх перед представниками влади, які їх порушують. Хочеться, аби ромських організацій ставало більше, а їхні лідери були свідомі свого покликання. І дай Боже - саренге роменге тавен йонасете Бахтале те на джанен бди. І щоб життя не змушувало людей робити те, що не спд.

Добра школа для молодих

Рустам Андрійченко, студент Київського відділення МАУП:

- З радістю прийняв запрошення взяти участь у такому представницькому форумі. Адже спілкування з досвідченими юристами, з представниками ромських організацій різних областей України, представниками правозахисного центру - добра школа для молодих. Навчаючись у престижному закладі, прагну щонайбільше взяти для майбутньої праці. Адже мені, майбутньому юристу, доведеться розв'язувати чимало складних проблем, захищати (хочу працювати адвокатом ромської організації) людей, котрі через ті чи інші причини потрапили в бідну. Внуса з великим задоволенням.

Ліна Кондур, студентка Одеської мікрорегіональної академії: "Я через кілька місяців отримаю диплом юриста. Отож, участь у конференції в Ужгороді для мене добра школа. Та й спілкування з досвідченими юристами, молодими ромами з різних регіонів, які теж готуються до професії адвоката, збагачують."

Мирислав Горват, голова Закарпатського молодіжного об'єднання "Романі Черхень":

- Я багато можу розповісти про нашу організацію, молодих ромів, які входять до неї. Це юнаки, котрі прагнуть знайти у спорті силу, міць, загартування. Кажуть: "У здоровому тілі - здоровий дух." Цього прагнуть десятки членів нашої організації, яка пов'язана з спортом. Скажу, що

футбол - основне, чим займаємось, що розвиваємо. І коли я бачу, що наші спортивні турніри збирають сотні молодих людей - отримую задоволення.

Володимир Кириченко, студент юридичного факультету Київського інституту туризму і права:

- Готуюся до майбутньої професії юриста. Участь у такій конференції, ясна річ, добрий стимул. Хочеться піти в самостійне життя збагаченим знаннями, щоб кваліфіковано захищати, відстоювати інтереси ромського народу.

Наш єдиний вихід - бути освіченими

Міха Козиміренко, голова товариства "Романо Кгам" (м.Коростень):

- Наша організація молода, повністю не вступила у свої права, це лише перший крок. Я гадаю, що наша зона дуже цікава і трагічна тим, що нас торкнулося чорним крилом чорнобильське лихо. Я людина трагічної, але водночас і щасливої долі, незважаючи на те, що вся моя сім'я (37 осіб)

розстріляна, я вижив, отримав вищу освіту, 40 років працюю в музичній школі і став першим (і єдиним), на жаль, ромським поетом. Я хотів би, аби було багато ромських поетів та письменників. Щасливий з того, що мій друг Володимир Бамбула врешт-решт видав свою першу книжку, яку дуже високо ціную за правдиве українське слово. Але я би йому радів знайти ту єдину стежку до самого себе, тобто почати писати своєю рідною ромською мовою, бо тільки тоді будеш вважатися національним письменником, коли будеш писати на своїй рідній мові.

Це добре, що автор володіє українською, але треба знайти стежку до своїх витоків. Я свідомий того, що ситуація в Україні з ромами дуже важка і складна, але не бачу ніякої зацікавленості, аби вийти з цього з боку нашого уряду, з боку правоохоронних органів. Вони все роблять для того, щоб ситуація загострювалася. Наш єдиний вихід - бути освіченими, і освіченими у всіх напрямках - і в торгівлі, і в педагогіці, і в культурі, і в правовому аспекті. Щоб ми стали повноцінними громадянами України, і не тільки України, щоб стали громадянами світу. Я вважаю - наш народ маленький, але маленький за кількістю, він збагатив культуру різних народів. Я пишує тим, що роми ніколи ні з ким не воювали, ніколи не винаходили атомних бомб, ніколи не запаскудили ні однієї річки. Роми - це діти природи і це, мабуть, найвища філософія - не заважати іншим жити на світі. Тому я бажав би всім прислухатися до свого серця, до вищої філософії. А закінчу таким віршем:

*Моя стежина круто в'ється,
Біжить у сінь за небокрай,
Чи скоро десь там обертеться?
І що чека там пекло, рай?
Хто зважиться на все у світ?
Хто вирок внісє крутий?
Отець небесний, квіти, діти,
Чи справ, що звершив кру-
товий?*

*Пора для себе відкривати
Святої Біблії слова,
Щоб врешт-решт собою стати,
І не спзнитися, як була.*

Я гадаю, що ми нарешті стали на цю доріжку, аби не спзнитися. Якщо ми не станемо самими собою, то ми можемо зникнути, як ті динозаври. Але народ, котрий пройшов через спільні бди, через спільні випробування, все-таки існує. Нехай наш ромський народ процвітає. Я думаю, ми на правильному шляху. Бахт ай састіне саре роменге!

Мені дуже приємно, що Аладар Адам запросив нас на конференцію. Сподіваємось, що в майбутньому будемо співпрацювати з товариством "Романі Яг".

АМЕН КІДАС ЗІБРАВ НАС

Андріана Гельбіг, кандидат наук, етномузиколог (м.Нью-Йорк).

- Я працюю над науковою роботою про ромський танець. Живу на Закарпатті вже 4 місяці. З кожним днем дізнаюся про щось нове, незнане. Бачу, що моя тема дисертації поволі змінюється. Хочу сказати учасникам конференції: вас чують, вас знають. А якщо про вас не знають, то я розповім.

Олександр Бузна, голова культурно-просвітнього товариства "Романо Дром" (м.Миргород, Полтавська область).

- Я дуже радий, що є учасником такої представницької конференції. Адже чомусь вважається, що роми - це покидьки суспільства. А ми ж довели, що це далеко не так. Роми - теж люди. Зі своїми проблемами, переживаннями, турботами. Тому і створюємо правозахисний центр. Влада раніше зовсім не звертала на нас уваги, повсюдно порушували права ромів. Зізнаюся, ми ще й самі не все знаємо про права захисту людини. Наше товариство існує вже три роки. За цей час багато чого зробили. Поступово з нами почали рахуватися. Сьогодні з владою встановлені нормальні, робочі стосунки. Намагаємося допомагати малозабезпеченим родинам, не залишаємо людину в біді.

Микола Юрченко, голова Львівського культурно-просвітнього товариства "Терніне".

- Наше товариство офіційно зареєстроване в 2000-му році. Але фактично працюємо з 1998. Маємо в своєму активі чимало добрих справ. Серед них - і анкетування жителів нашого міста, а також деяких інших областей в Західному регіоні. Завдяки фонду "Відродження", а також International House, директору пані Ільній, 10 студентів - ромів навчаються. Американське посольство посприло, щоб 6 студентів закінчили комп'ютерні курси. Я за фахом інженер-механік. Участь у конференції, обмін думками з представниками ромських товариств - це все збагачує. Потрібно вчити ромів захищати

себе, щоб знали вони свої права. Почуте, побачене обговоримо в своїй громаді.

Микола Чернявський, заступник голови товариства "Романо Дром".

- Про наше товариство вже дещо розповів його голова. Хотів би тільки доповнити. Дійсно, душа радіє, коли чуєш про цілеспрямовану діяльність ромських товариств. З правового виховання ми в нашій громаді ведемо роботу. Але слід звертати більшу увагу на молодь. Повернемося додому, то розповімо про цю конференцію. Можливо, в себе організуємо обговорення найважливіших проблем із захисту прав ромів.

Ернест Бучко, заслужений працівник культури України, юрист правозахисного центру "Романі Яр".

- Дорогі друзі! Радий вітати вас у старовинному Ужгороді. Моє серце радіє, коли бачу всіх разом. Це найдорожче, що можемо зустрітися й обговорити нарізні проблеми, обмінятися досвідом роботи.

Наше товариство розпочало свою діяльність понад десять років тому. Поступово надбали намі стало поширюватися по всій Україні. Коли вперше знайомилися із нашими здобутками Анатолій Кондур, то був вражений. Наша діяльність потрібна. Коли ми не будемо захищати свій народ, то хто його захистить? Влада на це не піде. Ми повинні змушувати її турбуватися про ромів. Ми знаємо свої права та обов'язки, багато чого можемо домогтися. Разом - ми сила. Мек дел Туменге о Сунто Дейл Бахт, састіне анде Тумарі бувті.

Аби ромський рух розвивався

Василь Бедзір, журналіст.

- Мені дуже приємно побувати на вашій конференції. Ті питання, які тут ставилися, мають міцну наукову основу, серйозну правову базу. Я переконався, що з ромського народу формуються своя національна еліта, яка вирішуватиме важкі проблеми ромів. Це означає, що в ромів велике майбутнє. Відрадно, що той рух, який зародився на Закарпатті на початку 90-х років, поширився на всю Україну, де є ромські центри, і люди, які там працюють, заявляють, що багато чого навчилися від закарпатців. Ми, журналісти, які причетні до висвітлення ромської тематики, хочемо, аби цей рух надалі розвивався і був потужний. Бажаємо вам успіхів!

Катерина Коровниченко, кореспондент-менеджер по ринках і фінансах газети "Кремень" (м. Кременчук).

- Наша газета - найдавніше видання в місті. Коло наших читачів постійно розширюється. Газета порушує гострі, злободенні питання. Вважаю, конференція проходить у правильному руслі, бо вірні рішення виникають під час спільного обговорення, спілкування. Бажаю, щоб всі добрі цілі, які поставили перед собою, здійснилися.

Іштван Феньвеші, European Roma Rights Center, координатор

видавничої програми (Будапешт).

- Тавен бахталє ромалє зор састіне туменге. Я вітаю всіх учасників конференції від імені Європейського центру прав ромів і бажаю подальшої плідної праці

Анді Добруші, European Roma Rights Center, юрист.

- Я працюю адвокатом European Roma Rights Center, у м.Будапешт. Радий, що беру участь у цікавому і потрібному обговоренні проблеми, яка збрала всіх нас в Ужгороді.

Ірина Білявська, перекладач "Романі Яр".

- Коли я прийшла працювати в "Романі Яр", то найбільше, що мене дуже вразило, - тут дружно працюють роми і нероми. Віддача від неромів - стовідсоткова. Розуміння один одного, значення різних культур - це нас єднає.

У 1998 році була запрошена канадською фундацією з прав людини на семінар у літню школу. Ми цілий місяць займалися. Тоді від України на семінарі були двоє її представників. Один із них говорив, що в державі з дотримання прав людини все гаразд. Нема ніяких порушень. Тоді я працювала з єврейською спільнотою, вже там були свої проблеми. Відтоді ставила собі запитання: "Чи все так добре у нас, як було представлено за океаном?" До речі, тоді познайомилася з паном Аладаром Адамом. Для мене, власне, відкрилося й багато ромських проблем. Я тепер тільки на початку дороги. Слухаю виступи учасників конференції, вчуся. Сподіваюся, подібні заходи проводитимуться частіше, збиратимуть ширшу аудиторію.

"Романі Яр" виступила ініціатором створення Всеукраїнської правозахисної ромської організації "Захист". До неї увійшли 11 професійних ромських юристів України та 4 неромських адвокатів.

Ігнац Тирпак, голова Перечинського районного культурно-просвітнього товариства "Романі Яр".

- Я дуже радий, що зі всієї України сюди приїхали представники ромського народу, наша еліта. Конференція дала нам дуже багато. Я думаю, що роми поступово будуть підніматися вгору. У нас є свої юристи, лікарі, педагоги, письменники. У нас у Перечині за підтримки фонду "Відродження" відкрито медичний центр, де роми мають безплатне лікування. Хіба це не поступ уперед?

Аладар Адам, голова Закарпатського культурно-просвітнього товариства "Романі Яр".

- Я хотів би подякувати Європейському Roma Rights Center у м.Будапешті за підтримку в проведеному конференції, журналістам мас-медіа. Ми не думали, що ЗМІ так зацікавлені нашою конференцією. Будемо чекати відгуків у пресі. Хочу подякувати колективу "Романі Яр", працівники якого взяли на себе чимало роботи. Бажаю всім учасникам добра і процвітання. Щоб вони не спали. Більше руху у ромському напрямі. Наші надії на молоде покоління, яке бере активну участь у конференції. Ромські юнаки та дівчата вчать, щоб стати гідною зміною старшим.

Виступи за своєрідним "Круглим столом" підготувала Ю. Зейкан

Сьогоднішньому читачеві, надто ромському, а також українському, донедавна ім'я Володимира Бамбули було невідоме. Вихід невеличкої, шістдесятисторікової книжечки з промовистою назвою "Циганська доля - що вітер в полі", відкрив, на нашу думку, нове ім'я. Про здобутки і прорахунки цього твору можемо говорити щиро, бо сам автор проковує до цього, відверто написавши таке:

"... Я маю намір продовжити писати розповіді про циган, про сьогоднішній. Але в другій книзі. Після ваших відгуків."

Подібне (вищенаведеному) одкровення чи не вперше прочитала, хоч у красному письменстві працюю кілька десятків літ. Хто ж вони, герої оповідей? У цій збірочці десять своєрідних новел. Найпомітніші "Половання (рік 1937)", "Розплата", "Кохання загоряється, як сонце", "А за тугою ходить розлука".

Ромська літературна творчість, ромське мистецтво ось уже сотні століття привертають увагу, вони, мов рана в душі. Хвили памяти ведуть у різні часи життя цього, безперечно, обдарованого народу, котрому невідомо за які гриби випала трудна доля. Володимир Бамбула застерігає читача, мовляв, він не вигадав нічого з розказаного, бо ці оповідки передала йому мати Марія, яка через хворобу передчасно пішла з життя, але "ще живі багато ромів, що знають ці розповіді не зі слів, а з власного життя. Живий Янко-ювілер, на час перших розповідей 1937 року йому було 17. Жива перша дружина Павла Бамбули Марія. Жива героїня кохання Алуміна, хоч і живе вона в Молдаві. Ім'я молодого героя, котрий загинув від палкого кохання, не Руна, а Муся, але багато родичів знають про нього, не забувають і передають розповіді про кохання, "трагічну долю цих двох молодих людей своїм дітям."

Мистецькі перекази автор містко до страшної сторінки життя свого народу:

"Німа тиша в селі, навіть птахів не видно, тільки інколи муха - товста, зелена, пролетить, мов літак. Ось під тинном конас якась людина. Від голоду. Ось на призьбі біля хати сидить хлопчина 13-14 років, погляд непорушний, спрямований в небо, очі широко відкриті - чи вже помер, чи ще живий. Почувся скрип коліс від воза. Це сільські санітари на підводі об'їжджають село, звозячи померлих людей до загальної ями. Навіть ще живих, напівмертвих вкидають на підводу і везуть до виритої могили. Адже все одно сконають. Потім яму щерть

Першопрочитання книги

Прийшов, щоб написати правду...

ВОЛОДИМИР БАМБУЛА

заповняють опухлими людьми, закидають землею. І копають іншу яму. І все починається спочатку."

Відвертий до прямотинності, чесний навіть в описуванні деталей, автор цієї збірочки нині тільки починає торувати стежку в літературу. До того ж - прагне залишитися в ній ромом! Свідченням хоча б до Болю сердечна новела - викриття за одноименною назвою книжечки - "Циганська доля - що вітер в полі".

Історики ще досі навстіж не відчинили архіви з десятками та тисячами справ, одурених владою активістів, які спричинили голодомор. Ось прислухайтесь до таких рядків

"А голод брав свою чорну данину. За зиму Грицько Низгурівський поховав жінку Марту, яка була дбайливою господаркою, ходила по навколосідних селах до самої смерті міняла, ворожила - ось так і померла десь у селі під тинном. Сестра Ольга ще раніш померла. Потім діти померли, син Павло - майже парубок, потім дочки, всі троє. Навіть не плакав вже Грицько. Тупий біль у серці, запаморочений розум. Скоріше б кінець. Лежав Грицько зранку до вечора на полиці в лахмітті. Закутавшись, чекав смерті. Уже й

квітень на вулиці, тепло, сонце - та йому байдуже."

Голод знищує живих свідків, які б підтвердили голодомор 1932-1933 років забрав тисячі життів. І не лише ромів. Автор добирає такі слова, вирази, різні художні засоби - епігети, порівняння, метафори тощо, які підсилюють його слова, вирази. Ось хоч би один вельможний приклад:

"Не вмідзав в переповнену трупами яму високий

і справедливий, пікується про всіх людей. А що ж виявилось? **"Тепер він сам сидить у камері і не відає, в чому його провина..."**

Лише людина з неабияким хистом могла так правдиво описати показовий суд у клубі села, неподалік якого стояв циганський табір, де збиралося багато людей. Хотіли подивитися на злодій-циган, котрі, за словами головоначальника, з комори місцевого колгоспу викрали шість мішків зерна. А ті, кого судили ("підсудні") ніяк не могли второпати про крадіжку: нічого не знали ні про зерно, ні про комору...

Автор підводить читача до розгадки подібної "вистави": **не в злодіях суть, а у директиві, за якою керівництву треба було виконувати сталінський план освоєння Півночі. Туди потрібна була безкоштовна робоча сила, молоді робочі руки... Який же вирок було винесено? ... визнати винними ... позбавити волі ... на десять років ... у таборах Півночі..."**

Розміри газетної рецензії не дають можливості проаналізувати кожен твір, який увійшов до збірки. Віритись, про неї ще буде написано більш ґрунтовно і авторкою цього невеликого слова про першу ластівку Володимира Бамбули, й іншими журналістами, критиками. Поділяється своїми думками від знайомства з книжечкою й читач. Було б цікаво почути думку ромів різного віку. Та нам хотілося наголосити ось на якій тезі.

Етапом на Північ у вагонах-телятниках везли молодих циган табору, який стояв у серпні 1937-го поблизу районцентру Оржиця на Полтавщині. Вони мали відбувати "покару" (якої не було!) на найважчих роботах на рудниках, де добували золото, в шахтах - звідки на-гора йшло вугілля... Сталіну потрібна була дешева робоча сила... Коли говорити про ромів, то ярлик "злодій" дозволяв із цими каторжанами чинити в різних ГУЛАґах, що заманеться...

Не може покласти крапку, не згадавши новелу, написану в дещо незвичній формі автора манері - ліричній (досі переважало викривальне письмо з усіма потрібними для цього словниково-виражальними аксесуарами). Це - "А за тугою ходить розлука".

Твір невеличкий. Однак його зміст дуже об'ємний. Автор Володимир Бамбула порушує в ньому ряд морально-етичних проблем. Скажемо так - насущних.

Серед ровесників виділяється Руна - син бідних батьків, хоч і виростає одиницею. Ні батько (Берко), ні мати (Пгабай) ані сном, ані духом не відідали, що їхній син закохався в "кишинівку" - молдавський табір опинився поруч із їхнім. І, за давнім звичаєм, намагається викрасти молоду. Чим закінчується ця історія (а ми знаємо, що в інших народів теж були подібні "гарячі" любовні пригоди)? Алуміна стала лавою табору своєю, (навіть свекруха не з'їсть - заховає у велику кишеню фартуха чи цукерку, чи щось смачненьке і нічим пригостить невістку). А що ж через кілька років? Молоду "кишинівку", дружину Рупи, тягнуло побачитися із рідними. А що дало це побачення? Можливо, сам читач здогадається. А коли ні - то просимо його придбати книгу й про все дізнатися.

Володимир Бамбула у своїй виборчій програмі, як кандидата у депутати Золотоніської міської ради по дільниці № 11, писав, що є глибоко віруючою людиною. А ще він познайомив ромів Закарпаття та інших регіонів із своїми проблемними матеріалами, опублікованими в місцевих газетах (защкавила стаття Володимира Бамбули, опублікована у другому номері "Романі Я" під назвою "Бійтеся підступів сатани").

Звертаючись до читачів, автор книги просить: якщо вона захищала, то зателефонуйте в Золотонішчу Черкаської області за телефоном 5-41-48 (адже, може, й не цікаво читати про ромів?). Бо ж має намір продовжити писати розповіді про ромів, про сьогоднішній, про сей час. Але в другій книзі. Після відгуків.

Володимир Бамбула знає про що і як розказати. В його новелах-оповідках читач не знайде "художніх експериментів" змістом чи формою. Ром-літератор (чиє коріння прослідковується, і про багатьох із свого роду він пише) знає своїх героїв не здалеку, не з чужих переповідок. Він циганський син плоть від плоті, живе з ними, на все дивиться їхніми мудрими і добрими очима.

Він прийшов, аби написати правду.

Подякуємо Володимирові Миколайовичу Бамбулі. А про огричій першої книжки - поведемо мову тоді, коли на нашому столі з'явиться друга. Її чекаємо.

Юліана Зейкан,
м.Ужгород

Володимир Бамбула. "Циганська доля - що вітер в полі". Переяслав-Хмельницький, 2002 р., 2 000 екз. Мова - українська.

Анонс!

Вперше на Закарпатті у рамках Міжнародного театрального фестивалю національних меншин України **"ТЕАТРАЛЬНА ВЕСНА ЗАКАРПАТТЯ"**, що проходить етме 18 - 26 травня в містах Мукачєво, Ужгород, Виноградів, відбудеться виступ Державного ордена Миколи Чудотворця музично-драматичного театру **"Романс"** виставою Ліни Костенко **"Циганська Муза"**. Спільний проєкт театру та студентів Інституту кіно і телебачення КНУКіМ курсу народної ар-

тистки СРСР Ади Роговцевої. Режисер-постановник заслужений артист України Ігор Крикунов, балетмейстер Ольга Степанкова.

ВИСТАВИ ВІДБУДУТЬСЯ

**24.05. 2002р. в м.Мукачєво,
25.05. 2002р. в м.Ужгород,
26.05. 2002р. в м.Виноградів.**

Директор фестивалю Ю.С.Шутюк,
організатори - Міністерство культури України, управління культури Закарпатської облдержадміністрації, Мукачівський міськвиконком, Мукачівський російський театр драми

"Ром увлія вонога андро васт."
"Ром пародився зі смічком у руці."

Цей справді так. Взяти хоча б долю видатного ромського музиканта Яна Беркі Мреніца, який самостійно оволодів азами гри на скрипці. В юності він не міг навчатися у консерваторії лише тому, бо батько не мав 120 крон для оплати його навчання. Далі - сім'я, з якою проживав у будові, що належала Словацькому народному мистецькому колективу (СНМК). Згодом - трагедія, яка позначилася на його подальшому житті. Перебуваючи у самому розквіті кар'єри, отримав інсульт. Та, попри це, Ян Беркі Мреніца на долю не скаржиться. Адрже навчився долати усі труднощі життя.

У його рідному селі Очова, що у Словаччині, стоїть мальовничий дерев'яний будиночок розсезного кольору: "Завжди, коли дивлюсь на цю хатинку, захищає серце, - говорить віртуозний скрипаль Ян Беркі Мреніца. - Ми жили в ньому разом з чотирма рідними й двома зведеними братами та сестрами, з батьком та матчухою. Я спав у ліжку це з трьома своїми братами."

Свідок смерті матері

Мати музиканта померла під час Другої світової війни. Хоча мав тоді лише 5 років, чтко все пам'ятає. "У неї вистрілили й поранили в легені, - пригадує - вона мучилася 5 годин, поки не вмерла. Дехто з моїх рідних при цьому видивився непритомний, але я ні. Досі пам'ятаю її погляд, який поступово згасав".

Мама першою помітила, що Ян наділений неординарним музичним талантом. Уже в три роки він брав до рук дерев'яні палички й коли вона співала, вибивав ритм. "З цього хлопця, який у родині найчорніший, буде коліс видатний музикант", - твердила.

Покри і пророцтво сповнилося, він змушений був подолати цілий ряд перешкод. Батько - працівник лісопильки, ледве утриму-

вав велику сім'ю. І щоб родина Беркі не голодувала, вони тримали кроликів. "Разом з братами та сестрами ми рвали для кроликів траву, пікувалися про них. А коли у мене видавалася вільна хвилинка, я грав на скрипці", - згадує Ян.

Грати хлопець навчився самостійно, без вчителя, і хоча ноти не знав, незабаром для односельчан став зіркою. Кожен, хто оту-

вав велику сім'ю. І щоб родина Беркі не голодувала, вони тримали кроликів. "Разом з братами та сестрами ми рвали для кроликів траву, пікувалися про них. А коли у мене видавалася вільна хвилинка, я грав на скрипці", - згадує Ян.

Віртуоз із слюсаря

У 13 років успішно склав іспити до консерваторії. Але, оскільки батько не мав грошей на оплату навчання, змушений був покинути навчальний заклад. Батько сказав мені: "Янку, якщо б у мене був тільки ти один, то я б гроші знайшов, але вас семеро і всім потрібне взуття, одяг, всі мусимо харчуватися, - згадує. - Хіба ж я міг йому доіракти? Тому й пішов туди, де безкоштовно отримав взуття та спідвику - до училища в селище Партизанське.

іци ознайомилися у 52 країнах світу, але його родина ніколи не могла дозволити собі жити на широку ногу. Разом з іншими представниками СНМК він подорожував по світі автобусом. Оплачувати перельоти літаком, не було кому. "Ніколи бував дома лише три дні на місяць, - згадує пані Сва. - Я ледве встигала випрати йому одяг. Сорочки досушувала гарячою праскою перед самим його виїздом у наступне турне."

Багато подорожував і після звільнення зі СНМК, коли заснував легендарний ансамбль "Dabolski husle". Пережив стільки різних пригод, що міг би про них розповідати тижнями. "Наприклад, на наш концерт у Драждянах прийшло кілька тисяч сільв. Хлопці з нашої групи боялися навіть на сцену вийти. У нас не

іхав із сином Янком у студію звукозапису, йому раптом стало погано. В лікарні медики відчайдушно боролися за його життя. Виявили, що він має в мозку 2,5 см закупорену судину. Поки він лежав непритомний, дружина була поруч. "На усідніх ліжках помірали важко хворі пацієнти, це було щось страшне, - згадує пані Сва. - Та мені вдалося домовитися, щоб чоловіка перевели до іншої палати. Коли він прийшов до тями, то був повністю знесиленний. Ніхто не міг з впевненістю сказати, чи вийде він із цього стану, чи ні."

У лікарні з ним трапився ще один приступ, але врешті його стан так-сяк стабілізувався. Далі - реабілітація в с. Ковачовій. Він був наче мале дитя - не міг рухатися й навіть розмовляти. Всьому мав навчитися з початку.

Скрипаль з великим серцем

Я вчився на слюсаря й кожного дня страждав від гуркоту на фабриці голова тріщала так, що змушений був ватую затикати вуш".

Для чуттєвого слуху музиканта - це була ціла катастрофа. Та вільну хвилину він все одно присвячував музиці. Навіть більше того: організував групу любителів-музикантів, яка тоді, до речі, перемагала у Словаччині й загальнонаціональні конкурси. Його зацікавили люди з вищих музичних класів, і невдовзі Ян Беркі Мреніца отримав з консерваторії пропозицію на навчання, і цього разу з стипендією. Завдяки талантові, він був успішнішим за інших, але навчальний заклад змушений був закінчити заочно. "Прийшла за мною моя дівчина Сва з валізкою в руці. Ми зустрілися і її мати боялася, що я не захочу з нею одружитися. Для сілських дівчат це була ганьба."

І тому, аби зберегти стосунки з коханою, Ян одружився. Після весілля працював у СНМК, де провів 35 років свого життя.

Квартиру сім'я Беркі отримали в Русовцях у будові, що належала СНМКу. Там вирросло двоє їхніх старших дітей - Анінка та Янко. Наймолодша Сва народилася аж через 12 років подружнього життя, коли вони отримали квартиру в Братиславі.

Подорожі світом

Із мистецтвом Яна Беркі Мрені-

було жодної охорони, але ми все одно вирішили грати. Того дня я домігся такого виконання, що сам був здивований... У всякому разі, після нашого виступу всі ці скіни встали й аплодували нам. І потім стали в чергу за автографом."

Наприкінці 70-х років грав у Швеції для численної студентської аудиторії. "Перед нами виступала легендарна група АВВА, яка була тоді на вершині слави. "Янку, - говорить мені менеджер, - якщо би до вас ті студенти кидали якісь предмети, підійть краще за куліси. Навпевно, вони захочуть, щоб на сцену знову вийшла АВВА. Яка баба? - питаюся, - адже я тоді що назву ніколи раніше не чув."

Але на ромський ансамбль чекав успіх. Після виступу Мреніца за автографами прийшли навіть самі учасники славнозвісної групи АВВА.

На виступи в Індії має інші спогади. "Я саме грав композицію "Шлак" від Дінціо, коли в зал залетів чорний екзотичний птах. Навпевно, він переплутав звук моєї скрипки з пташиним співом, бо почав мені підсвічувати. Люди після цього лягали переді мною на землю, бо гадали, що я одержаний демонами."

На межі життя і смерті

Йому виповнилося 57 років, коли в його життя, сповнене роботою та подорожами, ввірвалася хвороба мозку - інсульт. Коли

Права рука й нога Яна Беркі Мреніца вже ніколи не будуть здорові, але й так він багато досяг. Тепер він знову може ходити, говорити, компонувати музичні твори й, навіть, грати на скрипці. Щоправда, не так віртуозно як колись, але сподівається на краще. Коли після хвороби він перший раз вийшов на сцену, смічок за нього тягнув його син Янко. Так, ніби батько й син поєдналися в одне ціле. І знову мали грандіозний успіх. Отак він повернувся до повноцінного життя.

Ніхто не вірив, що після інсульту він ще коліс заграс на скрипці. Та йому це вдалося. "Все можна подолати, якщо тільки засочеш, - запевняє Ян Беркі Мреніца. - Гадаю, що це мали б усвідомити всі роми. Нікому не допоможе, якщо скаржитися на ставлення до нас з боку інших, потрібно в першу чергу почати зміни з себе".

Р.С. Творчість Яна Беркі Мреніца дала свої плоди. Його син Ян Беркі Мреніца (молодший), який, до речі, теж народився, як то кажуть, зі скрипкою у руках, перебрав керування ансамблем "Dabolski husle" і за свою віртуозність завдячує саме батьку.

На знімку: Ян Беркі Мреніца (старший).

Матеріал зі словацького журналу "Zivot" опрацювала Мілена Цегледова.

"Ромська красуня - 2002"

Ліна, 19 р., с. Верхня Визниця, Мукачівський район

Таня, 18 р., с. В.Ком'яти, Виноградівський район

Мальвіна, 17 р., м. Берегово

Редакція газети "Романі Яг" й надалі запрошує ромських дівчат (віком від 12 до 20 років) взяти участь у фотоконкурсі. Для участі у конкурсі слід подати своє фото. Необхідно також вказати вік, місце проживання.

РОМАНІ ЯГ
Газета Закарпатського ромського культурно-просвітнього товариства
Регістраційне свідоцтво серія KB №5877 від 20.02.2002 р.
Шеф-редактор **Аладар АДАМ**
Редактор **Євгенія Навроцька**
Редакція не завжди поділяє позицію автора. За точність наведених фактів відповідальне автор. Редакція зберігає за собою право виправляти мову й скорочувати матеріали.
Повний або частковий переклад матеріалів дозволяється лише з посиланням на "Романі Яг"
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: м.Ужгород, вул.Тельмана, 1/48а, телефон (03122) 61-58-05.
E-mail: romyag@tn-uz.ua
http://www.romaniyag.uz.ua
Видруковано в Ужгородській міській друкарні, вул. Руська, 13.
Умовн. друк. арк. 2,5. Тираж 2500. Зам. № 949